

Τσομακού, Γ. (2016). Σπουδές και τεχνική στα νέα προγράμματα σπουδών Υποχρεωτικού Πιάνου και Πιάνου Επιλογής στα Μουσικά Σχολεία. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση)* (σσ. 528-535). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

Σπουδές και τεχνική στα νέα προγράμματα σπουδών Υποχρεωτικού Πιάνου και Πιάνου Επιλογής στα Μουσικά Σχολεία

Γαρυφούλα Τσομάκου

Καθηγήτρια Πιάνου ΠΕ 16.01, Μουσικό Σχολείο Βέροιας
garifoula@yahoo.gr

Περίληψη

Τα Μουσικά Σχολεία είναι φορείς που μπορούν να προάγουν την επέκταση της καλλιτεχνικής και δημιουργικής σκέψης των μαθητών. Η Μουσική εκπαίδευση αποσκοπεί στην πνευματική και ψυχολογική καλλιέργεια του μαθητευόμενου. Έναν από τους σημαντικότερους στόχους των Μουσικών Σχολείων αποτελεί η διδασκαλία των ατομικών μουσικών οργάνων και ειδικότερα του Πιάνου, ως όργανο Υποχρεωτικό που στοχεύει και ενισχύει τις βασικές γνώσεις του μαθητευόμενου και ως όργανο Επιλογής το οποίο στοχεύει στην επαγγελματική κατάρτιση του μαθητευόμενου. Η παρούσα εισήγηση έχει ως σκοπό να παρουσιάσει τα νέα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στον τομέα της Τεχνικής - Σπουδών, Υποχρεωτικού Πιάνου και Πιάνου Επιλογής στα Μουσικά Σχολεία. Οι προβληματισμοί που έθεσα, ως εκπαιδευτική, στην επιλογή των Σπουδών διαφορετικής τεχνικής, στοχεύουν στο να μπορεί ο μαθητευόμενος να αντιμετωπίζει με αυτοπεποίθηση και να επιλύει τα τεχνικά προβλήματα. Όσον αφορά την τελική αξιολόγηση του μαθητευόμενου, σημαντική είναι η εκμάθηση μιας Σπουδής από μνήμης, τεχνικής ανάλογης με το επίπεδο των Σπουδών που διδάχθηκε.

Λέξεις κλειδιά: πρόγραμμα σπουδών, σπουδές και τεχνική, υποχρεωτικό πιάνο, πιάνο επιλογής

Tsomakou, G. (2016). Studies and Technique in the new curricula for Compulsory Piano and Piano as an Instrumental Elective in Music Schools. In M. Kokkidou & Z. Dionysiou (Eds.), *Music Literacy: Formal and Informal Ways of Music Teaching-Learning (Proceedings of the 7th International Conference of the Greek Society for Music Education)* (pp. 528-535). Thessaloniki: GSME.

Studies and Technique in the new curricula for Compulsory Piano and Piano as an Instrumental Elective in Music Schools

Garifoula Tsomakou

Piano Teacher (ΠΕ 16.01), Music School of Veria
garifoula@yahoo.gr

Abstract

Music Schools are agents capable of promoting the growth of pupils' artistic and creative thought. Music education aims at cultivating the learning individual, spiritually and psychologically. One of the more important objectives of Music Schools is individual instrumental teaching and particularly Piano, as a compulsory instrument for imparting core knowledge and skills, and as an elective instrument for in-depth training which may lead to professional engagement in music. This presentation aims at discussing the new curricula for Compulsory Piano and Piano as an Instrumental Elective with focus on the domain of Technique and technical studies (pieces). In my undertaking this domain as curricula co-author and putting forth issues regarding the selection of studies, the main objective is reinforcing pupils' confidence in dealing with and solving technical problems. As to pupil assessment, importance is placed on memorizing a study of technical difficulty according to the pupil's Level of Studies.

Keywords: curriculum, studies and technique, compulsory piano, piano as an instrumental elective.

Εισαγωγή

Τα Μουσικά Σχολεία, πρώτον παρέχουν γνώσεις Γενικής Παιδείας και δεύτερον, Μουσικές γνώσεις. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα «άλλου πνεύματος» σχολείο το οποίο απευθύνεται σε όλους τους νέους ανθρώπους: σε αυτούς που θέλουν να ακολουθήσουν το δρόμο της μουσικής και σε αυτούς που θέλουν να ακολουθήσουν κάποιον άλλον τομέα επιστημονικής ή επαγγελματικής έκφρασης.

Συμμετείχα ως εκπονήτρια στα νέα Αναλυτικά προγράμματα Σπουδών του Υποχρεωτικού Πιάνου και του Πιάνου Επιλογής για τα Μουσικά Σχολεία στο πλαίσιο της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής». Σκέφτηκα να αξιοποιήσω βιβλία, συλλογές και έργα με σπουδές και τεχνικά κομμάτια ώστε αυτά να λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία, με μικρές διαφορές τόσο στο Υποχρεωτικό Πιάνο όσο στο Πιάνο Επιλογής.

Αυτονόητη αποστολή του εκπαιδευτικού είναι να διδάξει στους μαθητές του την τεχνική του πιάνου και τον τρόπο ερμηνείας διαφόρων έργων της πιανιστικής φιλολογίας. Καλό είναι οι μαθητές να γνωρίζουν βασικά πραγματολογικά και δομικά στοιχεία για τα μουσικά έργα που παίζουν όπως: συνθέτη και εποχή, τονικότητα και μορφή του έργου. Το πιάνο είναι ένα όργανο το οποίο προσφέρεται για μια σύνθετη μουσική διδασκαλία. Ο τίτλος του καλού μουσικού προϋποθέτει μια καλλιεργημένη αισθητική κρίση. Ο μαθητής θα είναι καλό να μάθει να καλλιεργεί τις δεξιότητες της κριτικής μουσικής ακρόασης, να συνειδητοποιεί, να εξωτερικεύει και να ενσωματώνει στο παίξιμό του τα συναισθήματά του, αναπτύσσοντας όλο και περισσότερο τον προσωπικό του τρόπο μουσικής έκφρασης, μέσα από την συχνή έκθεσή του στο κοινό (π.χ. συμμετοχή σε συναυλίες, φεστιβάλ κ.ά.). Είναι καλό να συνηθίσει να συνδέει τις γνώσεις και τις δεξιότητές του στο πιάνο βιωματικά σε σχέση με άλλα μουσικά μαθήματα της ευρωπαϊκής μουσικής, της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και των μουσικών συνόλων. Ένα μάθημα πιάνου με έναν εκπαιδευτικό, αποτελεί κομβικό σημείο στο οποίο η γνώση οδηγεί στην πράξη, και η πράξη, από την άλλη πλευρά, βασίζεται πάνω στην γνώση. Κάθε τέχνη προσφέρει κάτι που της ανήκει αποκλειστικά και δεν μπορεί να βρεθεί σε καμία άλλη τέχνη. Αυτό συμβαίνει και στα μουσικά όργανα όπου το καθένα έχει τη δική του τεχνική και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ο εκπαιδευτικός είναι καλό να διδάξει στον μαθητή πώς να συνδέει χρονολογικά τα μουσικά έργα που παίζει με ζωγράφους της συγκεκριμένης εποχής καθώς και με τα είδη της ζωγραφικής και τις διάφορες τεχνοτροπίες που αυτοί υιοθετούν.

Σκοπός

Ο σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση της τεχνικής καθώς και της επιλογής των έργων που συμπεριλήφθησαν στα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών του Υποχρεωτικού Πιάνου και του Πιάνου ως Ατομικό Όργανο Επιλογής για τα Μουσικά Σχολεία και ειδικότερα στο Υποχρεωτικό Περιεχόμενο 2 (ΥΠ2): Μουσικά Έργα, Ομάδα Α - Σπουδές. Η επιλογή των έργων στα Προγράμματα Σπουδών του Πιάνου, έχει ως στόχο να βοηθήσει και να καθοδηγήσει τον εκπαιδευτικό ως προς την διδασκαλία του πιανιστικού ρεπερτορίου, αλλά και την εφαρμοσμένη τεχνική ικανότητα, με απώτερο σκοπό τη βέλτιστη απόδοση του μαθητή.

Μεθοδολογία - Ενδεικτικά Παραδείγματα

Ξεκίνησα τη συγγραφή των στόχων, παίρνοντας ως βάση την επίτευξη της τεχνικής σε κάθε επίπεδο χωριστά, στο Υποχρεωτικό Πιάνο και στο Πιάνο Επιλογής, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα για περισσότερες απαιτήσεις στο Πιάνο ως Ατομικό Όργανο Επιλογής. Σκοπός μου ήταν να βρω πρώτα τους στόχους τους οποίους οργάνωσα σε έξι επίπεδα για διάφορους τομείς τεχνικής (π.χ. staccato, legato, παράλληλη κίνηση, αντίθετη κίνηση, τεχνική των διπλών φθόγγων και της τρίλιας κτλ.). Βρήκα κομμάτια από το παγκόσμιο ρεπερτόριο διαφόρων συνθετών (π.χ. C. CZERNY, H. LEMOINE, H. BERTINI, H. BERENS, GINDIN R.S. KARAFINKA M.N.- Σπουδές για πιάνο διαφορετικής τεχνικής κ.ά.) για να εξασκήσω τους τομείς της τεχνικής και έκανα επιλογή από συλλογές διαφόρων παλιότερων εποχών αλλά και από πιο μοντέρνες (π.χ. IRINA BOYKO - Τζάζ Ακουαρέλλες για πιάνο) για να υπάρχει μία εξισορρόπηση και ποικιλία στο ύφος και τον τρόπο διαπραγμάτευσης των τεχνικών ζητημάτων.

Τα επίπεδα της συγγραφής των σπουδών ομαλοποιούνται απόλυτα ανάλογα με το επίπεδο του μαθητή και όχι με την τάξη στην οποία βρίσκεται (π.χ. μαθητής της Α΄ Γυμνασίου μπορεί να βρίσκεται στο 1^ο επίπεδο ή σε πιο προχωρημένο επίπεδο εφόσον έχει προηγούμενες γνώσεις). Η δομή της συγγραφής των σπουδών αρχικά είναι απλοϊκή και κατανοητή στον αναγνώστη και καθώς εξελίσσεται γίνεται σύνθετη, πολυσύνθετη και εξειδικευμένη. Στα κομμάτια που έχουν παρατεθεί στα Προγράμματα Σπουδών, σε αρκετά από αυτά, δίπλα σε παρένθεση αναγράφεται το είδος της τεχνικής που αντιπροσωπεύει το κάθε έργο (π.χ. staccato, legato, non legato, πέρασμα του αντίχειρα, σπασμένες συγχορδίες, αρπισμοί, τρίλιες κ.ά.). Ο λόγος που αναφέρω την τεχνική δίπλα σε κάθε έργο, έχει ως σκοπό να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό ως προς την επιλογή έργου ανάλογης τεχνικής με αυτήν που επιθυμεί να εφαρμόσει στο μάθημα, δίνοντάς του έτσι την ευκαιρία σε σύντομο χρονικό διάστημα να ανατρέξει στον Οδηγό Εκπαιδευτικού ή άλλες πηγές για την επίλυση του ανάλογου τεχνικού προβλήματος.

Από τη Μέθοδο Ρώσικης Σχολής Πιάνου (Α. Νικολάεβ, Β΄ έκδοση, μετάφραση και επιμέλεια της Ελληνικής Έκδοσης Λαρίσα Ι. Τσακαλίδου) για παράδειγμα, στο Υποχρεωτικό Πιάνο, 1^ο επίπεδο (1ΥΠ2.1), προτείνω, μεταξύ άλλων, τη Σπουδή no. 100 σε ΝΤΟ Μείζονα κλίμακα (Ε.Γκνέσινα) με τεχνική σε παρένθεση (Συνδυασμός legato-staccato με ισοκράτημα δύο φωνών, εναλλάξ στο αριστερό και στο δεξί χέρι). Σε αυτή την Σπουδή, το κυρίως θέμα περνάει από το δεξί χέρι στο αριστερό και αντίστροφα. Στο ίδιο επίπεδο στο Πιάνο Επιλογής, προτείνω από την ίδια Μέθοδο και τη Σπουδή no. 127 σε ΝΤΟ Μείζονα (Α.Νικολάεβ) με τεχνική σε παρένθεση (legato-staccato με διασταύρωση χεριών). Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η Σπουδή no. 127 του Πιάνου Επιλογής είναι λίγο μεγαλύτερη από τη Σπουδή no. 100 αλλά και πιο περίτεχνη λόγω του ότι περιέχει διασταύρωση χεριών και παρουσιάζει δυσκολίες στο αριστερό χέρι στο κλειδί του ΦΑ το οποίο εναλλάσσεται σε ΣΟΛ (π.χ. διαστήματα έκτης μικρής με σύζευξη διάρκειας που λύνονται σε πέμπτης).

Στο 3^ο επίπεδο του Υποχρεωτικού Πιάνου (3ΥΠ2.1) από το 50 Little Studies part 1, (CZERNY - GERMER) προτείνονται οι σπουδές: no. 27 σε ΣΟΛ μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (εναλλαγή δακτύλων 4, 3, 2, 1 σε staccato) και no. 40 σε ΣΙ ύφεση μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (συνεχής εναλλαγή

κλειδιών). Η σπουδή no. 27 του Υποχρεωτικού Πιάνου είναι ιδιαίτερη τεχνικά, γιατί περιέχει εναλλαγή των δακτύλων: 4, 3, 2, 1 που καταλήγουν στο 5^ο δάκτυλο με έκταση χεριού σε staccato. Η συγκεκριμένη άσκηση βοηθάει στην εξάσκηση των συγκεκριμένων δακτύλων καθώς μέσω της γρήγορης εναλλαγής τους, αναπτύσσεται η ευλυγισία και η δεξιοτεχνία του μαθητή. Όσον αφορά την σπουδή no. 40 γραμμένη στη ΣΙ ύφεση μείζονα κλίμακα του ίδιου επιπέδου με τεχνική σε παρένθεση (συνεχής εναλλαγή κλειδιών), έχει ως βασικό στόχο την γρήγορη εναλλαγή ρεγίστρων μέσω της εναλλαγής κλειδιών, ώστε να μπορέσει ο μαθητής να προσαρμοστεί γρήγορα στη μεγαλύτερη έκταση του πληκτρολογίου του πιάνου. Στο 3^ο επίπεδο του Πιάνου Επιλογής προτείνονται από το ίδιο βιβλίο οι σπουδές: no. 22 γραμμένη στην ΝΤΟ μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (legato-staccato κρατημένες νότες) και no. 24 γραμμένη στη ΡΕ μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (legato-ποικίλη δακτυλοθεσία). Χαρακτηριστικό της σπουδής no. 22 αποτελούν οι κρατημένες νότες των 5^{ων} δακτύλων και των δύο χεριών με παράλληλη εκγύμναση των ενδιάμεσων δακτύλων, καθώς και η συχνή εναλλαγή κλειδιών. Η άσκηση αυτή είναι πολύπλοκη και περίτεχνη με κύριο στόχο την ταυτόχρονη εκγύμναση και των δύο χεριών σε legato-staccato. Στη σπουδή no. 24 επιτυγχάνεται η εκγύμναση όλων των δακτύλων: 1^{ου}-2^{ου}, 2^{ου}-3^{ου}, 3^{ου}- 4^{ου} και 4^{ου}- 5^{ου}. Σκοπός του συνθέτη, μέσω της άσκησης αυτής, είναι η προετοιμασία του μαθητή για την εκτέλεση της τρίλιας. Οι σπουδές και των δύο επιπέδων είναι δεξιοτεχνικές με πολλά κοινά σημεία, αλλά περισσότερο απαιτητικές είναι οι σπουδές του Πιάνου Επιλογής.

Από το: 25 Μικρές Σπουδές, Op. 108, (L. SHITTE), στο Υποχρεωτικό Πιάνο, 4^ο επίπεδο (4ΥΠ2.1) προτείνονται δύο σπουδές διαφορετικής τεχνικής δυσκολίας, την no.17 σε ΣΟΛ μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (legato-staccato, waltz εξάσκηση 4^{ου} και 5^{ου} δακτύλου) και την no. 23 σε ΝΤΟ μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (legato με τονισμούς, κυκλική κίνηση καρπού) ώστε να επιλέξει ο εκπαιδευτικός την πιο κατάλληλη τεχνικά, ανάλογα με το επίπεδο του μαθητεύομένου. Στο ίδιο επίπεδο στο Επιλογής Πιάνο, από το παραπάνω βιβλίο προτείνεται η σπουδή no. 24 σε ΜΙ ύφεση μείζονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (πέραςμα του αντίχειρα). Το κοινό σημείο και των τριών σπουδών, είναι το legato στο δεξί χέρι και το staccato στο αριστερό. Επομένως θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και για ανεξαρτησία των δύο χεριών. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η σπουδή no.17 στη ΣΟΛ μείζονα του Υποχρεωτικού Πιάνου 4^ο επίπεδο είναι πιο ανάλαφρη, πιο χορευτική και απαρτίζεται από μικρότερες φράσεις σε αντίθεση με τις άλλες δύο που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερες φράσεις. Οι σπουδές no. 23 και no. 24 διαφέρουν η μία από την άλλη τόσο στη χρονική διάρκεια όσο και στην τεχνική καθώς η δεύτερη είναι περισσότερο απαιτητική και δεξιοτεχνική από την πρώτη. Το έργο Op. 108 του L. SCHITTE, 25 Μικρές Σπουδές για πιάνο, αποτελεί ένα αξιόλογο εγχειρίδιο για τον εκπαιδευτικό, καθώς περιέχει σπουδές σύντομες, ευχάριστες και μικρής διάρκειας, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον του μαθητή χωρίς να κουράζουν.

Από τις σπουδές του C. GURLITT, Op.101, στο Υποχρεωτικό Πιάνο 5^ο επίπεδο (5ΥΠ2.1) προτείνεται η σπουδή no. 16 Scherzo στη Μι ελάσσονα κλίμακα με τεχνική σε παρένθεση (staccato και παλμός ανά μέτρο), ενώ στο ίδιο επίπεδο στο Επιλογής Πιάνο προτείνεται η σπουδή no. 19, Hunting Song στη Μι ύφεση μείζονα με τεχνική σε παρένθεση (legato). Κοινό χαρακτηριστικό και των δύο σπουδών αποτελεί ο ίδιος ρυθμός Vívace (ζωηρά) καθώς και η πληθώρα συγκοπών που τις

απαρτίζουν. Είναι διαφορετικές ως προς τον χαρακτήρα καθώς η σπουδή no. 16 *Scherzo* είναι περισσότερο ανάλαφρη, χαρούμενη, σκερτσόζικη και λιγότερο απαιτητική από την σπουδή no. 19 *Hunting Song*, η οποία είναι πιο επιβλητική, έχει κυνηγητικό χαρακτήρα και το θέμα περνάει από το δεξί χέρι στο αριστερό. Το συγκεκριμένο βιβλίο σπουδών είναι αρκετά ενδιαφέρον καθώς ο συνθέτης προσπαθεί να περάσει τεχνικά κομμάτια υπό την μορφή τραγουδιών δίνοντάς τους αντίστοιχους τίτλους.

Δόθηκε περισσότερη προσοχή στο Πιάνο ως Ατομικό Όργανο Επιλογής επειδή έχει περισσότερες τεχνικές απαιτήσεις. Οι στόχοι είναι παρόμοιοι στο Υποχρεωτικό Πιάνο και στο Πιάνο Επιλογής αλλά γίνεται περισσότερη εμβάθυνση και επέκτασή τους στο Πιάνο Επιλογής. Όσον αφορά τα έργα, φρόντισα να είναι στο ίδιο επίπεδο και στο Υποχρεωτικό Πιάνο και στο Επιλογής με τη διαφορά ότι στο Πιάνο Επιλογής είναι πιο σύνθετα τα κομμάτια και πιο μεγάλα σε διάρκεια. Τα έργα του Υποχρεωτικού Πιάνου είναι δηλαδή πιο απλά σε σχέση με τα έργα του Πιάνου Επιλογής που είναι περισσότερο απαιτητικά αλλά ωστόσο ανήκουν στο ίδιο επίπεδο.

Με βάση την εμπειρία δεκαέξι ετών και τη σχέση μου με τα Μουσικά Σχολεία ξεκίνησε η συγγραφή των στόχων καθώς και της τεχνικής και των Σπουδών στα νέα Π.Σ. Πιάνου. Κατά τη διδακτική μου σταδιοδρομία, μου έχουν τύχει διαφορετικές περιπτώσεις μαθητών, με ιδιαίτερη ικανότητα και αντίληψη όπως για παράδειγμα μαθητές με δυσλεξία και με αυτισμό, οι οποίες επηρεάζουν τον τρόπο εκμάθησης του πιάνου. Χαρακτηριστικό του μαθητή με δυσλεξία αποτελεί η έλλειψη συγχρονισμού των δύο χεριών ταυτόχρονα. Οι μαθητές αυτοί έχουν μεγάλη μουσική αντίληψη και ικανότητα (π.χ. απόδοση των φράσεων, των δυναμικών συμβόλων, του ρυθμού και της ρυθμικής αγωγής). Αναφερόμενη στα παιδιά με αυτισμό, σημαντικά χαρακτηριστικά είναι η δυσκαμψία στα χέρια, η έλλειψη συγκέντρωσης και προσοχής και η αδυναμία ανάγνωσης της παρτιτούρας. Οι μαθητές αυτοί συνήθως έχουν ακουστική αντίληψη, αντίληψη αυτοσχεδιασμού και ρυθμού. Από προσωπική εμπειρία που είχα, η συγκέντρωση αυτών των μαθητών διαρκεί δέκα με δεκαπέντε λεπτά και μετά διασπάται η προσοχή τους. Το πρώτο μέλημα του εκπαιδευτικού σε αυτές τις περιπτώσεις είναι να έχει υπομονή, επικοινωνία με τον μαθητή ώστε να του κεντρίσει το ενδιαφέρον ώστε να υπάρχει σταδιακή βελτίωση του μαθητή. Η εργασία που έκανα πάνω στην τεχνική του πιάνου και τις Σπουδές στα Π.Σ. ανταποκρίνεται και στις περιπτώσεις μαθητών με ιδιαίτερες ικανότητες όπως αυτές που προαναφέρθηκαν.

Θεώρησα ότι το διδακτικό υλικό δεν πρέπει να είναι μονότονο, αλλά να έχει ποικιλία ακόμη και στο πλαίσιο των πάρα πολύ μικρών κομματιών (π.χ. Α. ΝΙΚΟΛΑΕΒ: *Μέθοδος Ρώσικης Σχόλης Πιάνου*, L. SCHITTE: Op.108, 25 *Μικρές Σπουδές*), ώστε να διεγείρει την προσοχή του μαθητή και τη φαντασία του. Το διδακτικό υλικό πρέπει να προσφέρει ευκαιρίες για την απόκτηση των διαφόρων τρόπων και μορφών παιξίματος, όπως για παράδειγμα της τεχνικής των δακτύλων, του καρπού και του βραχίονα, ευκαιρίες για την άσκηση χωριστά και ταυτόχρονα στα δύο χέρια, των συγχορδιών, της τρίλιας κ.ά. Ιδιαίτερα διεξοδικά πρέπει να εξεταστούν τα σημεία που αποτελούν για τον μαθητή σοβαρά εμπόδια. Εδώ χρειάζεται μεθοδική προεργασία για την επίλυση των προβλημάτων τεχνικής που φθάνουν ή ξεπερνούν τα όρια του μαθητή. Καλό είναι ο καθηγητής να ακούει πρώτα ολόκληρο το έργο από την αρχή ως το τέλος χωρίς να διακόπτει το μαθητή και μετά να κάνει τις

παρατηρήσεις του. Είναι αναγκαίο να ολοκληρώνεται πάντα η σκέψη του συνθέτη και να μη διακόπτεται, ώστε ο μαθητής να έχει μία ολοκληρωμένη άποψη για την φιλοσοφία του κάθε συνθέτη. Οι καθαρά τεχνικές ασκήσεις, έχουν ως στόχο την ανάπτυξη της δεξιοτεχνίας και της ταχύτητας, την εξάσκηση σε συγκεκριμένα τεχνικά αλλά και μουσικά προβλήματα (π.χ. των GINDIN R. S. & KARAFINKA M. N.- *Σπουδές για πιάνο διαφορετικής τεχνικής*). Υπάρχουν και σπουδές, που είναι διαμορφωμένες έτσι ώστε να μοιάζουν με μουσικά κομμάτια (π.χ. L.SCHITTE: Op. 108, 25 *Μικρές Σπουδές για πιάνο* και C. GURLITT: Op.101). Εκτός από τις τεχνικές ασκήσεις, υπάρχουν ασκήσεις που αποσκοπούν να εισαγάγουν το μαθητή στο να διαβάζει παρτιτούρα και να αποκτήσει σωστή ρυθμική αίσθηση με αποτέλεσμα να του προσφέρει την απαραίτητη ευλυγισία στα δάκτυλα, ώστε να αποκτήσει την επιθυμητή ευκολία και δεξιοτεχνία.

Η τεχνική μελέτη εξυπηρετεί τη μουσική ιδέα και αποτελεί το μέσον για τη σωστή ερμηνεία. Η μελέτη δεν πρέπει να γίνεται μηχανικά αλλά μετά από συγκροτημένη σκέψη, δημιουργικά ώστε να ενισχύεται η μουσική έκφραση. Πρέπει να υπάρχει συνοχή μουσικής και τεχνικής. Για να ενισχύεται το ενδιαφέρον του μαθητή ως προς τη μελέτη του πιάνου, θα πρέπει εκφραστικά και ερμηνευτικά να είναι αυτάρκης. Σημαντική είναι η ανακάλυψη της καταλληλότερης δακτυλοθεσίας, η εφαρμογή των δυναμικών και των φράσεων του έργου. Μεγάλη σημασία έχει η αυτοσυγκέντρωση του μαθητή και η εμπάθυνσή του στον τρόπο μελέτης νοερά, ως προς την επίτευξη του στόχου. Τα μουσικά έργα των Π.Σ αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα της δυσκολίας του κάθε επιπέδου ώστε ο εκπαιδευτικός να μπορέσει να διαλέξει κάτι παρεμφερές. Με άλλα λόγια τα έργα δεν είναι επιβεβλημένα.

Επίλογος

Όσον αφορά την τελική αξιολόγηση του μαθητή, σημαντική είναι η εκμάθηση μιας Σπουδής από μνήμης, τεχνικής ανάλογης με το επίπεδο των Σπουδών που διδάχθηκε στη διάρκεια του κάθε έτους. Η εφαρμογή στην πράξη των νέων Π.Σ. από τον εκπαιδευτικό, του προσφέρουν ποικιλία του διδακτικού υλικού και ικανοποίηση από το αποτέλεσμα της διδασκαλίας, δίνοντάς του κίνητρο στη συνέχιση του έργου του με μεγαλύτερο ενδιαφέρον και έμπνευση. Τα νέα Π.Σ. επικεντρώνονται στην επίλυση των τεχνικών προβλημάτων των μαθητών και στην πολύπλευρη καλλιέργειά τους, συμβάλλοντας στην μετέπειτα καλλιτεχνική τους πορεία.

Βιβλιογραφία

Berens, H. *50 Piano Pieces for First Beginners, Op. 70*. New York: Edition Schirmer.

Bertini, H. *50 Σπουδές*. Αθήνα: Εκδόσεις ΝΑΚΑΣ.

Burgmuller, Fr. *25 Easy and Progressive Studies, Op. 100*. New York: G. Schirmer.

Czerny, C. *100 Progressive Studies Without Octaves, Op. 139*. Leipzig: Peters.

Czerny, C. *Practical Method for Beginners on the pianoforte, Op.599*.

Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΝΤΟ-ΡΕ-ΜΙ.

Czerny, C. *Études de Mécanisme, Op. 849*.

Czerny, C., & Germer, H. (Επιμ.). *50 Little Studies, selected from op. 261, 821, 599*.

Buenos Aires: RICORDI AMERICANA S.A.E.C.

- Gindin, R. S., & Karafinka, M. N. *Σπουδές για Πιάνο διαφορετικής τεχνικής*. Ανακτήθηκε από: <http://ale07.ru/music/notes/song/fortepiano/etudy.htm>.
- Gurlitt, C. *The Easiest studies, Op.83*. Ανακτήθηκε από <http://piano.ru/scores/gurlitt/gurlitt-83.pdf>.
- Gurlitt, C. *Album Leaves for the Young, Op. 101*. Ανακτήθηκε από <http://piano.ru/scores/gurlitt/gurlitt-101.pdf>.
- Hanon, C.L. *The Virtuoso Pianist*. New York: Edition G.Schirmer.
- Heller, S. *25 Études d' Expression et de Rhythme, Op. 125*. Berlin: Edition Schlesinger.
- Le Coupprey, F. *The Alphabet, Op. 17*. Ανακτήθηκε από <http://piano.ru/scores/coupprey/coupprey-17.pdf>.
- Lemoine, H. *Études Infantines, Op. 37*. Sofia: Edition LYRA.
- Νικολάεβ, Α. (επιμ.) *Μέθοδος Πιάνου Ρώσικης Σχολής, Β Έκδοση*. Μετάφραση Λ. Τσακαλίδου. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΝΤΟ-ΡΕ-ΜΙ
- Shitte, L. *25 Μικρές Σπουδές, Op.108*. Ανακτήθηκε από <http://primanota.ru/l-shitte/25-malenkix-etyudov-sheets.htm>,
- Υ.Α. υπ' αρ. 68092/Γ7/12-6-2009. *Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Μαθημάτων Μουσικής Παιδείας για τα Μουσικά Σχολεία (Γυμνάσια)* (ΦΕΚ 1304/τ.Β' / 2.7.2009). Αθήνα: ΥΠ.Π.Ε.Θ.
- Φυτίκα, Α., Σπυράκου, Ε., Κολιάδη, Α., Τσομάκου, Γ., & Ντριγκόγια, Β. (2015). *Πρόγραμμα Σπουδών Υποχρεωτικού Πιάνου και Πρόγραμμα Σπουδών Πιάνου ως Ατομικό Όργανο Επιλογής του Θεματικού Πεδίου: Μουσικά Όργανα Γυμνασίου (Πιάνο) Μουσικών Σχολείων*. Αθήνα: ΙΕΠ.
- Χρυσοστόμου, Σ., Γεωργουλή, Σ., Ζεπάτου, Β., Κατηρτζόγλου, Σ., Μεταλληνός, Π., & Ραφτάκης, Σ. (2015). *Γενική φιλοσοφία και σκοποί του Προγράμματος Σπουδών του Θεματικού Πεδίου 'Μουσικά Όργανα' σύμφωνα και με τα διεθνή πρότυπα γνώσεων – δεξιοτήτων – ικανοτήτων, Άξονες και κριτήρια για τη σύνταξη των νέων Προγραμμάτων Σπουδών και των Οδηγών για τον Εκπαιδευτικό με βάση το Ωρολόγιο Πρόγραμμα στο πλαίσιο της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών» με κωδικό ΟΠΣ 29540 του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*. Αδημοσίευτη εργασία. Αθήνα: Ι.Ε.Π.